

KIRÁLY TIBOR MÉLTATÁSA A BETHLEN GÁBOR-DÍJ ÁTADÁSA ALKALMÁBÓL

Tisztelt ünneplő közönség! Kedves Tanár Úr!

Megtisztelőnek tartom, hogy Király Tibor jogtudóst, aki a kezdet kezdetétől Alapítványunk elismertetésének és törvényességének főbiztosa – fontos támasza – volt, én méltathatom. Neki adományoztuk a Bethlen-díjak egyikét, mert – Bethlen Gábor születésének 430., s a nevével létrehozott Alapítványunk 30. évfordulóján – aligha találunk e kitüntetésre méltóbb szolgálattevőt nála. Akiket az alapítókön túl, mellé sorolhatnánk; – Kiss Ferencet, Márton Jánost és Nagy Gáspárt, – már eltávoztak e földi világból... Alapító kurátorunk az idén töltötte be 90. életévét.

Király Tibor jogtudóst – aki 1962 óta az ELTE egyetemi tanára, 1979 óta akadémikus, s 1991-ben megkapta a legrangosabb állami elismerést, a Széchenyi-díjat –, a jogász szakma és tanítványai nemrég köszöntötték nagy megbecsüléssel. Részt vettem ezen a **Hat évtized az ELTE Jogi Karán** c. tudományos konferencián, amelyen Dr. Király Tibor a tudós-tanár egykori tanítványai; az egyetem rektora, dékánja, a szakma kiválóságai – professzoruk munkásságát is értékelve – tanácskoztak a honi büntetőjog aktuális kérdéseiről, feladatairól. Nemes gesztus volt az is, hogy a Közlönykiadó a 90. születésnapjára időzítette – s a Parlament Vadásztermében mutatta be elődje, a pesti egyetem horvát származású tanára –, Vuchetich Mátyás 1819-ben latinul írt: A magyar büntetőjog rendszere c. könyvét, amely Dr. Király Tibor fordításában jelent meg magyarul.

A Jogi Kari Konferencián méltatták, hogy Király Tibor előadásait – a konkrét témán túl – a magyar jogi kultúra és a jogtörténeti háttér bemutatásának igénye jellemezte, amellyel tanítványai eligazodását segítette az állam-szocialista diktatúra szovjetes körülményei közepette. A kiemelkedők között említették az *ártatlanság vélelméről*, a *felmentő ítéletről*, valamint az ügyfélegyenlőségen alapuló *tárgyalás* elvéről szóló tanulmányait is. Jópár fontos törvény, köztük az *1993-as felsőoktatási* és az *1998-as büntetőeljárás-jogi törvény kodifikációs* előkészítésében vett részt. Számos tankönyv szerzője, társszerzője. **Büntetőeljárás jog** c. híres egyetemi tankönyve több kiadásban is megjelent.

Az egyetem és a kar mai vezetőinek méltatása szerint 1961-67, illetve 1976-1980 között *dékánként* meghatározó szerepe volt az oktatást újító reformok elindításában, megvalósításában. Első dékánága után, 1967-1970 között, az egyetem rektor-helyettese volt. Ekkor kerültem vele kapcsolatba először... Akkortájt – az 1969-es bölcsészkar diákmegmozdulás egyik vezetőjeként –, társaimmal együtt, az egyetem állami-és pártvezetőinek fóruma elé idéztek... (Sohasem beszéltünk erről, de meggyőződésem: sokat köszönhetünk neki azért, hogy akkori lázadásunkat viszonylag enyhe büntetéssel megúsztuk.)

Az ő életében az igazán sorsfordító nemzetszolgálatot az 1957-58-ban írt; **A védelem és a védő a büntetőügyekben** c. tudományos munkája jelentette. Ebben a nagy visszhangot kiváltó művében 1956 ítélszék elé állított hőseiért és áldozataiért, illetve védőügyvédek jogaiért tört lándzsát. Ez az 1959-ben megvédett kandidátusi disszertációja a hazai jogásztársadalom széles körére hatott és megkerülhetlenné vált a büntető perekben. Király Tibor hitvallását ekkor fogalmazta meg, s azóta is vallja: „*A büntetőeljárás elvei nem tudják ugyan egy nevezőre hozni az elnyomót és az elnyomottat, de mégis humanizálják a hatalmat. Ha a büntetőeljárásban megtartják az általánosan nemzetközileg is elfogadott elveket; ha a bizonyítás nem aljasodik kényszervallatássá, a védő meri ellátni tisztét és a bíró megőrzi méltóságát, bizalmat kelt az igazságszolgáltatás iránt és reményt gyűjt az ítéletre várókban.*”

A 2000. évi 130-as, ún. semmisségi törvény koncepcióját is – amely az 56-os forradalom utáni leszámolások áldozatainak rehabilitációját tűzte ki célul –, Király professzor úr fogalmazta

meg. Az már nem rajta múlt, hogy a teljes rehabilitáció mégsem valósult meg, ahogyan az ígért tavaszi nagytakarítás sem.

Király Tibor Széchenyi-díjas egyetemi tanár, akadémikus, a büntetőeljárás-jog neves kutatója szakmai eredményeiről, munkásságáról; könyvek, szakkikkek s tanítvány-nemzedékek sora tanúskodik, **közéleti tevékenységéről, szerepvállalásairól** azonban kevés szó esik.

Szaktechnikai elismerését jelzi, hogy 1984 és 1999 között a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság magyar nemzeti csoportjának elnöke volt, 1991-ben pedig a Magyar Jogászegylet elnökévé választották... Tagja volt az MTA Elnökségének, 1988-90 között pedig a MTA főtítkárhelyettese volt. Nagy érdeme, hogy közreműködött a miskolci és a debreceni egyetem jogi karának létrehozásában, illetve újraindításában is. Az ELTE és a Miskolci Egyetem díszdoktora.

Szakmai-közéleti szerepvállalásaihoz tartozik, amikor 1971-1974 között – határozott elképzelésekkel – elvállalta a Művelődésügyi Minisztérium újonnan alakított Felsőoktatáspolitikai Főosztálya vezetését, s olyan munkatársakat hívott maga mellé, köztük *Bíró Zoltánt és Szövényi Zsoltot*, akik vele együtt a korabeli magyar közigazgatás reformjának éllovasai lettek. Amikor pedig 1990 nyarán a Felsőoktatási és Tudományos Főosztály vezetését rám bízta, Király Tiborhoz fordultam, aki vállalta **az első magyar felsőoktatási törvény** készítését kodifikáló bizottság szakmai vezetését. Elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy a törvény előkészítését 1993-ban sikerrel be is fejeztük.

Közéleti szerepvállalásának legnagyobb próbatétele bizonyára a Bethlen Gábor Alapítvány törvényesítése volt, ami öt évig tartó szakmai-politikai küzdelem nyomán sikerült. Ebben az idegőrlő türelmijátékban kezdetben *Kiss Ferenc, Csoóri Sándor, Illyés Gyula*, majd később főleg *Király Tibor, Fűr Lajos és a Nagy Gáspár vezette Titkárság* tagjai vettek részt.

Már 1982 május 5-én – a Kárpátia Étterem különtermében, az Alapítvány fél száz indítványozója részvételével tartott tanácskozáson, az egyetlen aláíró jogtudóst –, Király Tibort kértük a Pártközpont, ill. a minisztérium vezetői által vitatott kérdések jogi tisztázására. Az ő tanácsára történt, hogy négy alapítónk: *Illyés Gyula, Csoóri Sándor, Németh Lászlóné és Kodály Zoltánné*, 1982 karácsonyán letétbe helyezték a 100 ezer Ft alaptőkét, mutatván, hogy komolyan vesszük az ügyet, s előteremtjük a Bethlen Alapítvány létrehozásának gazdasági feltételeit. Neki köszönhető, hogy 1983 március idusára – az elnöki teendővel megbízott kurátorunk – Márton János, egyesületi jellegű alapszabály-tervet nyújthatott be a művelődésügyi miniszterhez...

Végül beadványunk, s az MSZMP korifeusaival történt megbeszélésünk nyomán, 1984 dec. 11-én PB határozat született. *1985 júniusában* pedig a Művelődési Közlönyben megjelent Köpeczi Béla miniszteri rendelete, aki *közérdekű kötelezettségvállalásként engedélyezte a Bethlen Gábor Alapítvány működését*. Ennek törvényi alapját hosszas alkudozások után – Király Tibor találékony fogalmazásában – elkészült, s a hatalom által is elfogadott Alapító Okirat képezte. A történet részletei, s jogtudós kurátorunk szerepvállalásai megtalálhatók az „**Alapítvány a nemzet javára**” c. könyvünkben, ami a Püski Kiadónál 2005 végén jelent meg.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Király Tibor professzornak még egy adottságáról szeretnék szólni, amely személyes érdemein túl is súlyt adott javaslatainak. A magyarság szolgálatában jelentős múlttal és eredményekkel rendelkező kurátorok közül – különösen Kiss Ferenc korai betegsége és kiválása után – ő volt az egyetlen, aki Trianon gyermekeként, kisebbségi létbe született, s az elcsatolt magyarok sorsát az életből ismerte. Felvidéki és protestáns kötődését mindig büszkén vallotta, vállalta.

Király Tibor 1920 júl. 11-én – református lelkészcsalád gyermekeként –, Málca községben, Zemplén megye nagymihályi járásában született. A pozsonyi Komenský Egyetemen jogi karán

szlovákul kezdte tanulmányait, ahol 1943-ban szerzett diplomát. Diáktársai 1940/41-ben a magyar hallgatók egyesülete (MAK) elnökévé is megválasztották. A II. világháború után, három testvérével együtt a csonka hazába menekült. 1948-ban a Pázmány Péter Tudomány Egyetemen másoddiplomát szerzett. Szüleit, akik a határ túloldalán maradtak, csak 1956 őszen – házasságkötése után, feleségével dr. Roland Juliannával közösen – látogathatta meg először. A magyar forradalom híre pár nap késéssel jutott el hozzájuk a faluba, ahol édesapja volt a lelkész. Hazatérni így csak a forradalom leverése után tudtak. A fiatal jogtudósban az elfojtott szolidaritás és a tétlen, kirekesztett állapot is munkálhatott, amikor – az 1956-os perekben a védelem fontos támpontjaként szolgáló – emlékezetes művét megírta.

Amióta ismerem, Király Tibor családjával együtt rendszeresen hazalátogat, nagy gonddal figyeli és segíti szűkebb hazája és elcsatolt felföldi nemzettársai életét, magyarként való megmaradását. Alapítványunk mellett – a felvidéki magyarok hazai kulturális- érdekképviselői szervezete–, a Rákóczi Szövetség is közel áll hozzá, mindkettőnek rendszeres támogatója. Örömeinkre szolgál az is, hogy ügyvéd fia, Gábor – édesapja elkötelezettségét követve – immár negyedszázada társadalmi munkában látja el szükséges jogi teendőinket.

Jól esik fölidézniem **1988. évi díjátadó ünnepségünket**, amely – három felvidéki és egy cseh Bethlen Gábor–díjasunk, ill. Király Tibor és bátyja, Dr. Király Péter laudátori szolgálata révén – **a Felföld jegyében** zajlott, s az Alapítvány történetének kiemelkedő eseményévé vált. Erről egy kortörténeti dokumentum; új lapunk, a HITEL képes tudósítása is tanúskodik. Ekkor és együtt kapta meg Bethlen-díját *Dr Janics Kálmán*, akit Dr. Király Péter, és *Duray Miklós*, akit Csengey Dénes méltatott. A felvidéki magyarság egymás ellen hangolt két kiválósága mellé társítottuk Sárospatakról a harmadikat, *Ujszászy Kálmánt*, akiről Czine Mihály a Bodrog parti Athén atyjaként, a felvidéki gyülekezet őriző pásztoraként szólt. Ekkor adtuk át az első Márton Áron Emlékérmeket is – Szervátiusz Tibor alkotását – zömmel a romániai falurombolással harcoló szervezeteknek, közte a Zobor-vidéki *Zsére község lakóinak*. Az Országos Széchényi Könyvtár Dísztermében, Illyés Gyula születésnapján tartott díjátadó ünnepségünkön Bethlen Gábor-díjat kapott **Bohumil Hrabal**, aki a cseh hatóságokkal dacolva – Kiss Gy. Csaba laudációját megköszönve –, személyesen vette át kitüntetését. A világhírű cseh író tolmácsolását Dr. Király Tibor professzor úr vállalta és végezte ragyogóan.

Végül egy szubjektív megjegyzéssel zárom méltatásomat. Alapító okiratunk szerint „*a Bethlen Gábor-díjat azok kapják, akik életművükkel, áldozatos munkájukkal sokat tettek a magyarság értékeinek megőrzése, gyarapítása és Közép-Európa népeinek békés együttélése érdekében*” Miközben e laudációhoz gyűjtöttem életrajzi elemeit, meglepődtem, hogy Király Tibor értékörző és gyarapító munkássága, áldozatos élete mennyivel sokrétűbb és gazdagabb annál, mint amit eddig tudtam róla. Pedig azt hittem, jól ismerem! Örülök, hogy újonnan szerzett tudásomat Önökkel is megoszthattam, s együtt mondhatjuk: **Isten éltesse sokáig a Bethlen Gábor – díjra méltó Király Tibort!**

Budapest, 2010. november 14.

Bakos István